

המחלקה למדע המדינה, אוניברסיטת בר-אילן

71-786-01 : הוראה, פרסומים ועולם האקדמיה
סדנה חובה לדוקטורנטים (2 ש"ש - תשס"ז)

פרופ' שמואל ליימן-וילציג

יום ד', 16:00-18:00

שעות קבלה: בתיאום עם מזכירת ראש המחלקה או עם המרצה: 052-3410163

דוא"ל: wilzis@mail.biu.ac.il

תיאור ומטרת הקורס

סדנת חובה זו מיועדת לדוקטורנטים בשנתיים הראשונות ללימודיהם (אך פתוח לדוקטורנטים יותר מתקדמים ו/או מרצים בתחילת דרכם האקדמית) ומטרתה לתאר ולנתח את כל המרכיבים של קריירה בעולם האקדמיה. מטרה נוספת: להקנות מיומנויות הוראה חיוניות: עיצוב סילבוס; כתיבת בחינה; הגשת הרצאה בכיתה; הכנת הרצאה כתובה. מספר השיעורים לכל נושא עשוי להשתנות בהתאם להיקף הדיון בכיתה.

נושאים ותאריכים

- 1) **מבוא לסדנה + מהי מהות הדוקטוראט** (מטרתו, היקף, תפקיד המנחה, תהליך השיפוט) – שני שיעורים.
- 2) **פוסט-דוקטוראט** (מה, מתי, מדוע, איך ואיפה) – שיעור אחד.
- 3) **כיצד כותבים ומפרסמים מאמרי מחקר** (מה עושים עם הדוקטורט? בהמשך הקריירה, איך ליישם מחקר אישי לכתיבת מאמר/ים, איתור כתבי-עת מתאימים והתאמת הכתיבה לכתב-העת הנבחר, תהליך שיפוט מאמרים, דירוג כתבי-עת ועוד) – שני שיעורים.
- 4) **פיתוח, עיצוב והוראת קורסים** (כולל פיתוח סילבוס, כתיבת מבחן, קביעת עבודה, שיטות דידקטיות למיניהן על פי סוג הקורס – חובה, בחירה, סמינריון, תואר ראשון או שני וכו'), אפשרויות של הוראה מקוונת, משוב סטודנטים) – 4 שיעורים.
- הערה: לא יתקיים שיעור ב- 13/12/2006. במקומו על כל סטודנט לבחור שני סילבוסים מתוך מערכת הקורסים של המח' למדעי המדינה (באתר המחלקה; רצוי מתחום ההתמחות של הסטודנט) ולנתח את הדברים החיוניים שלהם וגם את נקודות התורפה. יש להדפיס את שני הסילבוסים ולסמן המקומות עליהם מתבסס ומתייחס הניתוח. מקסימום עמוד אחד (רווח כפול) לכל סילבוס. יש להגיש את התרגיל למרצה ב- 20/12/2006.**
- 5) **הנחיית סטודנטים** (סמינריון, תזה, דוקטורט) – שני שיעורים.
- 6) **מלגות מחקר מקרנות תחרותיות** (כתיבת הצעה, הערכה תקציבית, תהליך שיפוט) – שיעור (אחד) זה יתקיים בפגרה בין הסמסטרים וינתן ע"י מרצה אורח, המתמחה בנושא. מועד השיעור יפורסם בסמסטר הראשון. לכן, כתוצאה כנראה השיעור האחרון בסמ' א' יתבטל (אם נספיק לסיים את הנושאים הקודמים).
- 7) **כנסים אקדמיים לאומיים ובינלאומיים** (תהליך הכנת ומשלוח עבודות/papers, מטרות השתתפות בכנסים) – שני שיעורים.
- 8) **תהליך קידום באקדמיה** (חיפוש עבודה באקדמיה, דרגות שונות, דרישות פרסומיות ואחרות לקידום, תהליך העלאה בדרגה) + **תגמולים כלכליים ואחרים באקדמיה** (שכר, קרנות, שבתון, עבודה נוספת; הבדלים בין האוניברסיטה והמכללות) – שלושה שיעורים. ייתכן שנארח מרצה מהמחלקה שרק עתה חזרה מפוסט-דוקטורט של שנתיים, אשר תספר על חוויותיה ותציע "טיפים" לגבי איך להשיג פוסט-דוקטוראט ומה לצפות ממנו (שיעור נוסף).

9) **תפקידים מנהליים ומערך המוסד להשכלה גבוהה** (ועדות פנים-מחלקתיות וחוץ-מחלקתיות, ראש מחלקה-דיקן-רקטור-סנאט-נשיא) – שלושה שיעורים.

10) **מרכיבים נוספים הקשורים לקריירה** (למשל, מה בין הוראה במכללה לאוניברסיטה? עד כמה מותר לעבוד מחוץ למוסד? האם מועילה עבודה בשטח? הופעה בתקשורת?) – שיעור אחד.

חובות הקורס

- 1) **נוכחות והשתתפות בשיעורים**. מאחר שאין מבחן בסדנה זו, **סטודנט שנעדר יותר מחמישה שיעורים יידרש להירשם לקורס שוב פעם**. השיעורים דורשים השתתפות פעילה של הסטודנטים ואינם בגדר הרצאה פרונטלית בלבד.
- 2) **ניתוח שני סילבוסים בתוך המחלקה** (ראה נושא 4 בדף הקודם): **15% מהציון הסופי**.
- 3) **הכנת סילבוס סמסטריאלי לקורס חדש + שני שאלוני מבחן לקורס החדש** (על פי בחירת כל סטודנט, מתוך תחום התמחותו; על כל שאלון מבחן לכלול שאלות מסוג/ים אחר/ים): מועד הגשה – שיעור הראשון אחרי תום הפגרה בין הסמסטרים – 27.2.2007. **20% מהציון הסופי**.
- 4) **ביקור וביקורת על שלושה מרצים/שיעורים במחלקה** (על פי בחירת כל סטודנט: אחד קורס חובה; השני קורס בחירה; השלישי סמינריון; על כל שיעור/מרצה יש לכתוב דו"ח ביקורת – נקודות חיוביות ושליטיות בהתאם להתרשמות – בעיקר על ההיבטים הדידקטיים/הוראתיים. אין צורך להתייחס למהות החומר הנלמד

אלא אם כן רלוונטי להערותיך לגבי הדידקטיקה. מקסימום שני עמודים ברווח כפול על כל שיעור. מועד הגשה: 16/5/2007 (זאת כדי שהמרצה יספיק לבדוק אותם ולהתייחס לביקורות שלכם בשיעורים האחרונים של הקורס). **25% מהציון הסופי.**

5) כתיבת הרצאה מלאה. על הסטודנט לכתוב במשפטים שלמים הרצאה מלאה כאילו מעביר אותה בכיתה, עם תיאור מפורט של טכניקות דידקטיות מלוות במקומות המתאימים. על ההרצאה להיות "רגילה" (לא שיעור ראשון של קורס וגם לא שיעור "מסכם" וכו'). יש להקדים את ההרצאה בתיאור קצר של מהלך הקורס כולו וכיצד שיעור ספציפי זה משתלב בקורס (עדיף אך לא חובה, שההרצאה תבוא מתוך הסילבוס שהגשת בתחילת סמסטר ב'). יש גם להסביר באיזה סוג של קורס מדובר (ב.א. מ.א. ? חובה? בחירה? סמינר?) הרצאה של שעה וחצי על הנייר אינו עובר 10 עמודים ברווח כפול. מועד האחרון להגשה – 31.7.2007. **40% מהציון הסופי.**

קריאה (אלא אם כן צוין אחרת, כל הפריטים למטה בגדר קריאה "מומלצת/רשות" ולא חובה. אולם, מאחר שמדובר בקריירה העתידית שלך, שווה להשקיע בעיון מעמיק בפריטים אלה).

1) המרצה מפרסם בלוג אישי שבועי באתר המחלקה למדע המדינה, הנקרא "השכלה.גבוהה?" מומלץ לקרוא באופן סדיר מאחר שמועלות שם סוגיות רבות ומגוונות בכל הקשור לעולם האקדמיה בארץ ובעולם. ניתן גם לבקש חד-פעמית מהמוזכרות להודיע לכם בדוא"ל על הופעת כל בלוג חדש. כתובת הבלוג: <http://www.biu.ac.il/SOC/po/odot.html>. כל הבלוגים בהישג אצבע (ממספר 1 ואילך).

2) עמי וולנסקי, אקדמיה בסביבה משתנה: מדיניות ההשכלה הגבוהה של ישראל, 1952-2004 (ת"א: הקיבוץ המאוחד, 2005). **חובה:** עמ' 13-25; 64-68; 107-112; 175-181; 306-311; 361-383. **מומלץ מאד:** עמ' 131-175. **רצוי:** כל השאר.

בספריה לחינוך: E 378 וול.אק תשס"ה (1072423)

3) מאמרים מתוך המרכז לקידום ההוראה (אוניברסיטת ת"א):

<http://www.tau.ac.il/teachingcenter/teaching.html#res>

מאמרים אלה מבוססים רובם על מחקרים שנעשו בחו"ל ובארץ, אך כשלעצמם המאמרים קצרים וקריאים מאד. כולם נלקחים מכתב-העת "על הגובה" של המרכז. המרצה ישתדל להשיג ולחלק בכיתה עותקים של גיליון 4.

כתב עת בספריה לחינוך

4) עלונים מקוונים של "מיטל" – ובהם מאמרים וחומרים אחרים אודות הוראה מקוונת בהשכלה גבוהה.

כתובת: http://meital.iucc.ac.il/info/newsletter_info.htm

5) נירה חטיבה, "המאפיינים של מורים טובים והוראה יעילה באוניברסיטה":

<http://storage.cet.ac.il/CetForums/Storage/MessageFiles/6766/31432/Forum31432M203545I0.htm>

6) **על הגובה** (מגזין להוראת ההשכלה הגבוהה; בד"כ גיליון אחד לשנה) – מאמרים קצרים על המחקר המעודכן ברחבי העולם בכל הנוגע להוראה בהשכלה גבוהה. מאד שימושי ומעניין!

כתב עת בספריה לחינוך

7) נירה חטיבה, טיפים להוראה טובה באוניברסיטה ובמכללה (ת"א: ההוצאה האקדמית לפיתוח סגל הוראה, 2003). ספר זה יחולק חינם לכל סטודנט הרשום לקורס.

מכון פדגוגי: 378.17 חטי.טי תשס"ג (580391)

8) ד. כפיר, ב. פרסקו, וא. בנימין-פאול, "חובות פרופסיונליות ואינפלציה של ציונים בחינוך הגבוה", **מגמות**, כרך מ"ב, עמ' 296 - 313.

כתב עת בספריית מדעי החברה – אולם 4

9) יצחק נבו, "שני דגמים של חופש אקדמי: המקרה הישראלי", **תרבות דמוקרטית**, גיליון 9 (תשס"ה): 137 - 167.

כתב עת בספריית מדעי החברה – אולם 4

10) P. Hutchings, "Preface" + "The Scholarship of Teaching in Higher Education: An Annotated Bibliography": <http://www.carnegiefoundation.org/elibrary/docs/bibliography.htm>

זוהי רשימה ביבליוגרפית מוארת בנושא חקר ההוראה, אולם בחלק מהפריטים המוזכרים קיימת התייחסות חשובה להוראה רפלקטיבית, כלומר המרצה כמתבונן על עצמו ותפקודו במהלך הקורס לשם שיפור הביצועים שלו ושל הסטודנטים.

במהלך הקורס יחלק המרצה חומר קריאה רלוונטי נוסף.